

Het nut van hoge cijfers

Ik werp misschien een heel stomme vraag op, zei de vwo-leerling (Fok 11/4/2015), maar wat is eigenlijk het nut van hoge cijfers?¹ Nee, dat is geen stomme vraag. Het zou dom zijn wanneer wij, scholen, die vraag uit de weg gaan, want zij raakt aan ons bestaansrecht. Het is veeleer verontrustend dat er nog scholen bestaan, waar leerlingen vruchteloos zoeken naar een antwoord op die vraag. Ben je een uitslover, een nerd, als je beter presteert dan je klasgenoten en méér dan zesjes of zevens haalt?

1. S = B + (I / C). Alleereerst moeten we verduidelijken waarom we ons niet beperken tot twee schoolcijfers (Voldoende en Onvoldoende). Oftewel: waarom rekken we deze tweepuntsschaal tot een tienpuntsschaal op? We kiezen voor deze gedifferentieerde terugkoppeling omdat we je willen helpen om te leren leren.² Een schoolcijfer representeert de mate van Studiesucces. Het is de uitkomst van drie factoren: Beginniveau, Inspanning en Capaciteiten. Dankzij de schoolcijfers kun je gaandeweg taxeren in hoeverre je het Studiesucces kunt beïnvloeden door de hoeveelheid geïnvesteerde Inspanning te variëren (of door de effectiviteit van die Inspanning te verhogen). Je doet jezelf als levenslange leerder tekort als je je experimenteerruimte welbewust verkleint door met zesjes genoegen te nemen.

2. Wat zijn mijn loopbaanambities? Sommige klasgenoten vinden je een uitslover als je hogere cijfers haalt, maar je moet niet vergeten dat je in een heterogene klas zit. Sommige basisscholieren zijn al tevreden als ze later in het vmbo en mbo terechtkomen. Sommige havisten en vwo'ers hoeven helemaal niet zo nodig naar het hoger onderwijs door te stromen. Je moet tijdig bedenken welk loopbaanperspectief je zelf voor ogen neemt en wij trachten je te helpen om een realistische taxatie te maken van je begaafdheidsniveau (capaciteiten). Naarmate je hoger mikt, zul je ook ambitieuzer moeten zijn in het leveren van schoolprestaties. Hogere cijfers geven aan dat je erin slaagt het bekwaamheidsniveau te bereiken dat nodig is om je geambieerde school- en studieloopbaan te realiseren. Wij rekenen het tot onze taak leerlingen te sterken in hun loopbaanambities, bijvoorbeeld door het aanbieden van verrijkingstaken, plusklassen of naschoolse studieclubs.³

3. Waar liggen mijn talenten? Wij hebben het vaak over meer- en minder-getalenteerde leerlingen, maar voor jouzelf is minstens even belangrijk: op welke gebieden precies liggen mijn affiniteiten en talenten? Je moet voor jezelf de vraag beantwoorden welke talenten je meer in het bijzonder tot ontwikkeling wilt brengen. En wat de schoolvakken betreft moet je je dan ook afvragen of er bepaalde vakken zijn waarop je je meer in het bijzonder wilt toeleggen: waar wil je echt goed in worden? Zodoende wordt de leerplicht omgezet in persoonlijke leerdoelen, die je zelf wilt bereiken. Hogere cijfers op de aldus geselecteerde vakken zijn een indicatie dat je je eigen leerdoelen bereikt en dat je erin slaagt je eigen talenten te ontwikkelen.

4. Mastery als beloning. Als een leerplichtige leerling hogere cijfers haalt, laadt hij de verdenking op zich dat hij bij de leraar in het gevlei wil komen. Wie niet meer dan zesjes haalt, getuigt daarmee van een onafhankelijke geest, van het vermogen zelf je eigen prioriteiten te stellen. Maar in plaats van als een teken van braafheid kunnen hogere cijfers ook worden opgevat als een teken van zelfstandigheid. Je toont in staat te zijn het roer in eigen hand te nemen om de stof echt onder de knie te krijgen. Leren wordt pas leuk als je zelf leerdoelen stelt en die ook weet te bereiken. Pas dan kun je het geleerde naar eigen goeddunken toepassen in je dagelijks leven. Daarom trachten wij *mastery learning* aan te moedigen, bijvoorbeeld door herkansingen te bieden, netzolang tot je de stof echt beheerst. Extreem gezegd: we zijn eigenlijk pas tevreden op het moment dat iedere leerling een tien heeft gehaald, ook al duurt dat voor de één wat langer dan voor de ander.

5. Een verstandige overlevingsstrategie. Over *mastery learning* gesproken: dat idee is sinds de jaren 1960 door onderwijskundigen ontwikkeld omdat het Studiesucces (S) van leerlingen niet alleen afhangt van hun Inspanning (I) en Capaciteiten (C), maar ook van hun beginniveau (B). Als leertaken op elkaar

¹ <http://forum.fok.nl/topic/2212575> (11/4/2015)

² In het voortgezet onderwijs hebben we ook nog een andere reden, maar die is in onderwijskundig opzicht minder fraai. Met behulp van een ingenieus (doch tamelijk arbitrair) rekensysteem, berustend op weging en middeling van de toegekende cijfers, beslissen we aan het eind van het schooljaar wie tot de volgende klas wordt toegelaten.

³ Vergelijk ook: <http://www.onderwijsinspectie.nl/nieuws/2015/04/inspectie-presenteert-brochure-over-best-presterende-leerlingen.html> (9/4/2015)

voortbouwen, fungeert het bereikte eindniveau van de ene taak tevens als het beginniveau dat de leerling in de volgende leertaak inbrengt. Wie telkens met een zesje genoeg neemt, zet zichzelf in volgende leertaken op achterstand: hij moet in volgende taken een grotere afstand overbruggen, en dus méér inspanning leveren, om wederom een voldoende te halen. Op de langere duur is het dus een verstandige overlevingsstrategie om niet naar zesjes maar naar zevens of achten te streven. Wij van onze kant zijn voortdurend bedacht op het risico dat lage toetsprestaties aan een deficiënt beginniveau te wijten zijn. In verband daarmee bieden wij telkens hersteltrajecten aan om geconstateerde deficiënties zo snel mogelijk te repareren.

6. Een verstandige overlevingsstrategie (vervolg). Vele leerplichtige leerlingen streven ernaar met zo min mogelijk inspanning een zo hoog mogelijk diploma te halen. Zij maximaliseren de hoeveelheid buitenschoolse vrije tijd die voor leuker of nuttiger dingen kan worden ingezet. Voor hen representeert School de wereld van het Moeten, die scherp is afgegrensd van het Rijk der Vrijheid.⁴ Wij proberen de school daarentegen om te bouwen tot een tuin waarin leerlingen zich, met steun van leraren, breed kunnen ontplooiën in de richting van volwassenheid. Het is dan erg frustrerend alleen maar onwil en wantrouwen te ontmoeten van leerlingen die de kantjes eraf lopen. We worden in de rol van boeman gedrongen, terwijl we er eigenlijk iets moois van willen maken in samenwerking met iedere leerling. Wij gaan graag met jullie in gesprek: wat moeten we anders doen om te maken dat de schoolloopbaan méér wordt dan twaalf jaren die je moet zien te overleven? Hoe bereiken we dat de schooltijd niet langer onze arbeidsvreugde en jullie levensvreugde vergalt? Wat moeten we anders doen opdat het schoolse leren, en zelfs het halen van zevens en achten, in jouw ogen een zinvolle bezigheid wordt?

7. CV-building. Maar om terug te komen op jouw vraag over het nut van hoge cijfers: ze kunnen van belang zijn binnen de school- en studieloopbaan (compensatieregels, toegang tot selectieve vervolgopleidingen). Goede cijferlijsten staan bovendien goed op je CV: ze zeggen iets over het competentieniveau dat je bereikt hebt. Anderzijds zeggen ze niet alles over studie- en beroepsgeschiktheid. Indien beoordelaars jouw capaciteiten (C) en arbeidsethos (I) willen taxeren, zou je CV ook gegevens moeten bieden over het aantal jaren dat je nodig hebt gehad om het geregistreerde competentieniveau te behalen, over je jaarlijkse studie-inzet, over extracurriculaire prestaties en bezigheden, en over handicaps die je hebt moeten overwinnen om dat niveau te bereiken.

Wes Holleman
weblog onderwijs 13-4-2015
<http://www.onderwijsethiek.nl>

---

⁴ Etymologisch gezien is dat trouwens een opmerkelijke ommekeer. Het Griekse scholè stond juist voor het Rijk der Vrijheid: de tijd die je niet hoeft te besteden aan arbeidsbezigheden om in je dagelijkse levensonderhoud te voorzien.